

УДК 330.322

ВПЛИВ ГАЛУЗЕВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ НА ІННОВАЦІЙНУ І ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Бражко О. В.

INFLUENCE OF BRANCH DIFFERENTIATION IS ON INNOVATIVE AND INVESTMENT ACTIVITY IN REGIONS OF UKRAINE

Brazhko O. V.

У статті розглядаються проблеми обґрунтування пріоритетів інноваційної і інвестиційної діяльності в галузях промисловості на регіональному рівні на основі оптимального використання усіх елементів, чинників і механізмів. Сформульовані інтегральні критерії, що дозволяють об'єктивно оцінити міжгалузеву диференціацію ефективності використання чинників виробництва і її вплив на економічну ефективність усієї промисловості в цілому.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційна діяльність, диференціація, чинники виробництва, ефективність

Постановка проблеми. Однією з пріоритетних цілей більшості країн світу є забезпечення довготривалого економічного зростання і соціально - економічної стійкості. Економічне зростання супроводжується підвищенням ефективності виробництва, скороченням безробіття, стабільністю цін, розширенням зовнішньоекономічних зв'язків та іншими позитивними економічними і соціальними процесами.

Цілі економічного зростання можуть бути досягнуті при використанні в усіх сферах господарської діяльності досягнень науково-технічних нововведень або інновацій. Інноваційна і інвестиційна діяльність нерозривно пов'язані між собою, тому що інноваційний розвиток потребує інвестування, а стимулювання інвестиційної діяльності має розглядатися як провідний напрямок в стратегічній політиці держави [1].

Не дивлячись на те, що Україна поки що зберігає інноваційний потенціал, спрямованість цього потенціалу на реалізацію наукових досягнень у виробництві і інших сферах діяльності вкрай низька. Таке положення різко знижує конкурентоспроможність підприємств, стійкість і ефективність їх функціонування і розвитку. У зв'язку з тим, що збереглася слабка мотивація вкладення засобів у виробництво ос-

новного капіталу і низька інноваційна і інвестиційна активність, інноваційно-інвестиційна сфера української економіки залишається на низькому рівні [2]. Тому активізація інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні є найважливішою передумовою використання науково-технічного потенціалу, зростання конкурентоспроможності промислової продукції, виходу з економічної кризи та підвищення рівня життя населення. Розробка інноваційно-інвестиційних програм розвитку регіонів – це вже не абстрактна політика, а конкретні, продумані дії, які мають привести до відповідного результату в короткостроковому або довгостроковому періоді, залежно від масштабів. Тому в процесі розробки інноваційно-інвестиційної програми розвитку регіону повинні враховуватись наступні фактори: специфіка регіону, потенціал регіону, пріоритетні напрямки розвитку, цілі і завдання та ін., тобто вплив галузевої диференціації на інноваційну і інвестиційну діяльність в регіонах України

Аналіз останніх досліджень та публікацій На необхідності формування чіткої політики у сфері інновацій та інвестицій наголошують зарубіжні та вітчизняні вчені. Питання науково-методичних основ державного регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності досліджується в роботах В. М. Гейця, М. Данько, Л. А. Жаліло, А. К. Кінаха, А. С. Музиченка, М. І. Крупки, Б. Санто, О. Ф. Уткіна та інших.

Розвиток оцінки нововведень за кордоном відбувався у рамках оцінки ефективності інвестицій і управління фінансами підприємств, і пов'язано з іменами Брайна Т., Валента Ф., Кляйнкнехта А., Койре А., Купера Дж., Фрідмана П., Шумпетера Й. та ін. Рішення теоретичних і практичних проблем удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення регіонального розвитку та підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності відображені в працях

Амоші О.І., Варналя З.С., Амітана В.Н., Еліфанова А.О., Соло І.В. та інших. В той же час додаткового обґрунтування потребує процес впливу галузевої диференціації на інноваційно-інвестиційну діяльність в регіонах України.

Мета. Метою статті є обґрунтування методичних підходів і практичних рекомендацій щодо підвищення економічної ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності, заснованих на методах оцінки міжгалузевої регіональної конкуренції, що мають бути спрямовані на зниження рівня інвестиційного ризику і формування ефективної системи управління інноваційною діяльністю для стабільного економічного зростання промисловості.

Матеріали і результати дослідження. Виробництво пов'язане з використанням різних ресурсів, що залучаючись до процесу безпосереднього виробництва, набувають форми чинників виробництва, що, зазвичай, розглядаються у вигляді груп, а саме праця як сукупність робочої сили, що притягається; капітал, що представляє матеріальну форму усього комплексу засобів виробництва; земля як комплекс природних умов; підприємницька здатність, під якою розуміється діяльність виробництва і контролю за ним.

Кожен конкретний процес виробництва має свою специфіку. З одного боку, це прояв в особливому наборі вживаних чинників виробництва, а з іншого в специфічних комбінаціях між ними. Таким чином, на нашу думку, дослідження тенденцій і умов для ефективного інвестиційного і інноваційного процесу в промисловості має бути засноване на комплексному аналізі.

Важливою методологічною рисою такого аналізу є те, що він здатен не лише встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, але і давати їм кількісну характеристику, тобто забезпечувати вимір впливу чинників на різні сторони розвитку промисловості, а також оцінювати його рівень. Крім того, комплексний аналіз є системою підтримки ухвалення рішень при визначенні напрямів промислової політики, а також умовою для підвищення ефективності управління підсистемами регіонального і муніципального рівня [3].

Системний підхід забезпечує максимальну деталізацію регіональної промисловості на окремі галузі, їх систематизацію і синтез. Методика комплексного аналізу є сукупністю способів, прийомів і правил дослідження тенденцій і умов функціонування і розвитку галузей промисловості. На цій базі можливо створення стійкого інноваційного середовища для самостійної новаторської діяльності усіх суб'єктів економічних стосунків; розробка дієвіших регулювальників ціноутворення з урахуванням долі прибутку, що реінвестується на інноваційне оновлення виробництва; оптимізація управління інноваційною діяльністю, що припускає органічне поєднання державного регулювання фундаментальних і пріоритетних прикладних досліджень, конкретної підтримки (передусім на конкурсній основі) недержавних організацій інноваційного характеру і комплексного

створення інфраструктури інноваційного процесу на усіх його етапах.

Найважливішою умовою ефективного управління інноваційними процесами в промисловості є повна, достовірна і своєчасна інформація щодо техніко-технологічних і економічних умов досягнення результатів розвитку господарюючих суб'єктів і галузей в цілому. Створення і розвиток інформаційної складової управління в розрізі окремих галузей регіонів відповідає основним стратегічним напрямкам розвитку національної економіки [4].

Оскільки розрізняють технологічну і економічну ефективність, нами виділені наступні структурні складові інформаційних баз, що характеризують галузеву диференціацію промисловості регіону:

міра концентрації виробництва (об'єм промислової продукції на 1 підприємство);

ефективність використання капіталу (фондовіддача, міра зносу основних виробничих фондів, коефіцієнт оновлення основних фондів);

ефективність використання трудових ресурсів (продуктивність праці, вироблена продукція на 1 грн. заробітної плати);

ефективність використання інвестицій (вироблена продукція на 1 грн. інвестицій);

економічна ефективність виробництва (витрати на 1 грн. продукції, рентабельність виробництва).

Виділені напрями і комплекс показників, що характеризують їх, дає, на нашу думку, досить вірне і повне уявлення про основні тенденції формування і функціонування галузей окремо і всієї промисловості в цілому.

Неоднорідність ефективності виробництва багатьох галузей, а відповідно і відмінності в можливостях їх успішного функціонування в ринкових умовах, зумовили тенденцію наростання галузевої виробничо-економічної диференціації. У виграшному положенні знаходяться галузі, що мають стійкий зовнішній попит на свою продукцію, а для інших суб'єктів промисловості перехід до ринкового господарювання пов'язаний з великими труднощами. В даному випадку потрібний об'єктивний і конструктивний підхід до формування і регулювання напрямів регіональної промислової політики, заснований на урахуванні специфіки розвитку галузей. Усе це обумовлює появу в комплексному аналізі регіонів етапів класифікації галузей промисловості відносно рівня виробничо-економічного розвитку.

Як інструменти класифікації доречно використовувати метод економіко-статистичних угруповань або метод кластерного аналізу. Нині розвиток сучасних комп'ютерних технологій дозволяє реалізовувати ці методи в скорочені тимчасові періоди, що значно спрощує і прискорює процес отримання необхідних результатів. Отримані групи (кластери) галузей промисловості характеризуються однорідністю і схожими особливостями виробничо-економічного розвитку і мають загальні проблеми, що безпосередньо впливають на характер і результати господарської діяльності. Одним їх основних напрямів дослі-

джен перспективного інноваційного розвитку промисловості регіонів являється комплексний аналіз виробничого аспекту економічної діяльності [5]. На основі аналізу виробничо-економічних пріоритетів регіону і з урахуванням галузевої диференціації його промисловості визначаються напрями розвитку і виявляються їх основні виробничо-економічні пріоритети для окремих галузей і для усієї промисловості в цілому. Виходячи з виявлених виробничо-економічних пріоритетів регіонального промислового розвитку, розробляються концепції, програми і заходи для кожної виділеної групи галузей, що характеризуються схожими проблемами розвитку. Реалізація намічених заходів дозволить вивести кожну групу на вищий рівень виробничо-економічного розвитку і тим самим поліпшити позиції регіону серед інших суб'єктів.

Найважливішим етапом подальшого комплексного аналізу регіонального промислового розвитку є виділення чинників і кількісна оцінка міри їх впливу на основні пріоритети інноваційного і інвестиційного розвитку [6]. При цьому кількісна оцінка впливаючих ознак розрізняється по кожній галузі. Аналіз результативності виробничо-економічного розвитку галузей регіону в цілому необхідно проводити за критеріями, що визначають основні напрями інноваційної і інвестиційної діяльності. Критеріями такої оцінки є два інтегральні показники:

потенціал чинників і ефективного розвитку виробництва, розрахований по відношенню до максимальних значень показників, що враховуються, в різних галузях;

рівень ризику інноваційної діяльності, що розраховується по відношенню до мінімальних значень тих же показників.

Ці інтегральні показники необхідно розрахувати по кожній галузі відносно системи вибраних міжгалузевих показників. Розрахунок індексів за показниками, що входять в інтегральний критерій, відносно виділених значень дозволяє намітити напрями і розробити заходи щодо підвищення ефективності діяльності промисловості на інноваційній основі. Виходячи з виробничо-економічної диференціації галузей промисловості, потрібна комплексна оцінка їх розвитку. Для цього використовують багатовимір-

ний порівняльний аналіз. Нами пропонується використовувати, як інструмент такого аналізу систему критеріїв (складових галузевих виробничих функцій), що характеризують розвиток галузей і отриманих в результаті вивчення сукупності показників, що визначають більшість виробничо-економічних процесів (рис. 1) [1].

Хоча окрема виробнича функція відбиває особливості конкретного виробництва, усі виробничі функції мають ряд загальних властивостей:

кожна виробнича функція описує певний технологічний взаємозв'язок, а зміни в технології призводять до зміни форми виробничої функції;

виробнича функція описує альтернативні варіанти використання чинників виробництва, показуючи можливість їх комбінації для одного і того ж випуску;

виробнича функція відбиває максимальні значення випуску продукції при кожній цій комбінації чинників;

виробнича функція відбиває тільки технологічно ефективні комбінації чинників виробництва, що входять в так звану «економічну область», для якої збільшення будь-якого вживаного чинника супроводжується збільшенням випуску.

Найбільш перспективним підходом є використання багатовимірного порівняльного аналізу, який дозволяє враховувати не лише абсолютні величини показників кожної галузі, але і міру їх близькості (дальності) до максимальних показників, що є еталонами в цій сукупності. Система показників для комплексної оцінки характеризує кожен сектор промисловості і враховує інноваційну спрямованість розвитку, тому використання порівняльних оцінок в дослідженні дозволяє, з одного боку, охарактеризувати рівень і динаміку виробничо-економічного розвитку галузей, а з іншої - дати порівняльну характеристику цього розвитку і спрогнозувати шляхи подальшого розвитку як окремих галузей, так і усієї промисловості регіону [7]. Актуальним стає питання довгостроковості пропонованих рекомендацій, оскільки вони забезпечать якраз оптимальність поєднання чинників і розміру виробництва (рис.2).

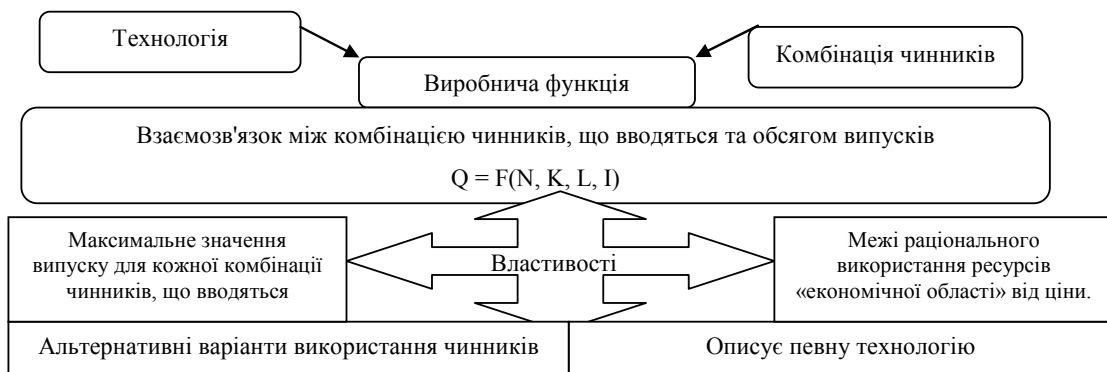

Рис 1. Властивості виробничої функції

Рис. 2. Принципи здійснення аналізу виробництва в короткостроковому і довгостроковому періодах

Подальший етап комплексного аналізу виробничо-економічного розвитку галузей спрямований на визначення шляхів вдосконалення низькоефективних секторів.

Для цього доцільно вибрати загальний об'єкт обстеження, як правило, ним є сукупність структурних одиниць, тобто підприємств і організацій, що функціонують в цій галузі. На основі результатів і за допомогою кореляційно-регресійного аналізу отримуємо залежність внутрішніх резервів від ряду чинників з кількісною оцінкою міри їх впливу. Реалізація цього етапу при проведенні комплексного виробничо-економічного аналізу дасть можливість оцінити внутрішній потенціал і виявити приховані резерви розвитку низькоефективних галузей промисловості регіону [8]. Таким чином, ефективність управління сектором, що оптимізується, досягається за рахунок найкращої організації виробничих процесів при раціональному розподілі обмежених природних і економічних ресурсів (праці, капіталу і так далі).

Висновки. Приходимо до висновку, що інноваційний процес завжди супроводжується зростанням середньої продуктивності чинників виробництва, оскільки забезпечує можливість виробляти колишній об'єм продукції з меншими витратами, або, що одне і те ж, отримувати більший результат при тих же витратах. Проте ми не можемо сказати того ж про граничну продуктивність чинників, тому що незалежно від типу технічного прогресу їх гранична продуктивність може бути незмінною, підвищуватися або знижуватися, що залежатиме від типу виробничої функції або від специфіки технології. У наддовгому періоді технічний прогрес призводить до радикальних змін технологій, що може призвести до повної заміни одного чинника іншим або до застосування інших виробничих чинників. За результатами комплексного виробничо-економічного аналізу промислового розвитку регіону і галузей, здійснюються регулюючі дії, спрямовані на внесення необхідних коригувань у функціонування окремих цільових виробничих підсистем, що забезпечують, в сукупності складові системи регіонального управління інноваційними і інвестиційними процесами, тобто формуються напрями регіональної виробничо-економічної інноваційної політики. Таким чином, інноваційно-інвестиційна інфраструктура в Україні є функціонально неповною, недостатньо розвинутою

[9]. Вона не охоплює усі ланки інноваційного процесу, тому утвердження інноваційної моделі розвитку є одним із найважливіших системних факторів підвищення рівня конкурентоспроможності регіональної та національної економіки.

Література

1. Уткін О.Ф. Цілі і принципи державного регулювання інвестиційної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. - 2014. - №5. - С15-19.
2. Рожко О. Д. Інноваційно-інвестиційна спрямованість бюджетної політики в Україні. Фінанси України. - 2014. - № 1. - С. 64-72.
3. Чухно А.А. Державний бюджет і ефективність економіки. Наукові праці НДФІ. - 2015. - №2. - С. 26-32.
4. Геєць В. Інновативно-інноваційний шлях розвитку – модернізаційний проект розвитку української економіки і суспільства початку XXI століття. Банківська справа. - 2013. - № 4. - С. 3-32.
5. Інноваційна стратегія українських реформ. Гальчинський А.С., Геєць В.М., Кінах А.К., Семиноженко В.П.-К.: Знання України, 2012.-336с.
6. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: Монографія Денисенко М.П., Михайлова Л.І., Грищенко І.М., Гречан А.П. та ін.; За ред. д.е.н., проф., акад. М.П. Денисенка, д.е.н., проф. Л.І. Михайлової. - Суми: ВТД "Університетська книга", 2008. - 1050 с.
7. Концептуальні засади науково-технічного розвитку регіону /О.І. Амоша, А.М. Близнюк, М.Г. Чумаченко, В.П. Шевченко. НАН України ІЕП. - Донецьк, 2012. - 172 с.
8. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія за ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. -498 с.
9. Малюта Л. Упровадження інтегрованої моделі управління активізацією інноваційної діяльності вітчизняних підприємств / Л.Малюта // Галицький економічний вісник. - 2011. - №2(31). - с.33- 38

References

1. Utkin, A. F., Proposita et principia rei publicae moderatio euismod hendrerit. Tractatus: usu et experientia. - 2014. - No. 5. - С15-19.
2. Rozhko, A. D. Adipiscing et euismod intentionem budget consilium in Ucraina. Nulla Ucraina. - 2014. - No. 1. - P. 64-72.
3. Chukhno A. A. Statu budget et efficientiam oeconomia. Scientific rebus, nifi. - 2015. - No. 2. - P. 26-32.

4. Geyets. Innovatio-porttitor via progressionis – modernization project progressum in ucraina oeconomia et societatem in primis vicesimo primo saeculo. Fretus. – 2013. – No. 4. – S. 3-32.
5. Adipiscing consilio de ucraina reformat. Galchinskiy A. S., Geets.M. Kinakh A. K., Seminozhenko V. P.-K.: Scientia De Ucraina, 2012.-336 p.
6. Investitionno-amet actio: theoria, praxi, et usu: Monograph M. Denisenko.P. Mikhaylova L. I., Grishchenko, I. M., Hrechana A. P., etc.; sub editorship doctoris Parcus, habet a., Acad. Denisenko M. P., doctoris Parcus, Professor L. I. Mikhailova. – Sumy: VTD "Universitatis libro", 2008. – 1050c.
7. Rationis conspiciatur scientiarum et technicae progressum in regione /A. I. Amasi, A. M. Bliznyuk, N. G. Chumachenko, P. Shevchenko. National Academiae Scientiarum Ucraina IEP. - Donetsk, 2012. - 172 p.
8. Regionibus Ucraina: quaestiones et ordo socio-oeconomicae progressionis: Monograph sub editorship.Cum. Varnaliy. - K.: Scientia De Ucraina, 2005. -498 p.
9. Malyuta L. Introductio integram administratione exemplar crevit adipiscing OTE-Nana conatibus. Gallego aliquet Acta. — 2011. — №2(31). — p. 33 - 38

Бразко Е. В. Влияние отраслевой дифференциации на инновационную и инвестиционную деятельность в регионах Украины

В статье рассматриваются проблемы обоснования приоритетов инновационной и инвестиционной деятельности в отраслях промышленности на региональном уровне на основе оптимального использования всех элементов, факторов и механизмов. Сформулированные интег-

ральные критерии позволят объективно оценить межотраслевую дифференциацию эффективности использования факторов производства и ее влияние на экономическую эффективность всей промышленности в целом.

Ключевые слова: инновационно-инвестиционная деятельность, дифференциация, факторы производства, эффективность

Brazhko O. V. Influence of branch differentiation is on innovative and investment activity in regions of Ukraine

In the article the problems of ground of priorities of innovative and investment activity are examined in industries of industry at regional level on the basis of the optimal use of all elements, factors and mechanisms. Formulated integral criteria which allow objectively to estimate inter-branch differentiation of efficiency of the use of factors of production and her influence on economic efficiency of all industry on the whole.

Keywords: innovative-investment activity, differentiation, factors of production, efficiency

Бразко Елена Вадимівна – доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри маркетингу Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій, м. Запоріжжя. Elena-br@ukr.net

Рецензент: д.е.н., професор **Чернявська Є.І.**

Стаття подана 15.12.2016